

12. Крижановський А.Ф. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи / А.Ф. Крижановський // Правова доктрина України : у 5 т. / [В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.] ; за заг. ред. О.В. Петришина. – Х. : Право, 2013– . – Т. 1 : Загально-теоретична та історична юриспруденція. – 2013. – 976 с.
13. Панов М. Правова політика як універсальний феномен соціального буття / М. Панов, Л. Герасіна // Право України. – 2001. – № 8. – С. 35–41.
14. Фріс П. Л. Нарис історії кримінально-виконавчої політики України : [моногр.] / за заг. ред. М.В. Костицького. – К. : Атіка, 2005. – 124 с.
15. Сучасна кримінально-виконавча політика України : [моногр.] / [Колб О. Г., Захаров В. П., Кондратішина В. В. та ін.] ; за заг. ред. О.Г. Колба. – 2-ге вид. випр. і переробл. – Луцьк : ПП В.П. Іванюк, 2008. – 210 с.
16. Маляренко В.Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / В.Т. Маляренко. – К. : Фонд «Правова ініціатива», 2003. – 156 с.
17. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2013 р. (за даними судової статистики) // Вісник Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.ns>.
18. Яковець І.С. Теоретичні та прикладні засади оптимізації процесу виконання кримінальних покарань : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / І.С. Яковець. – К. : ХНУВС, 2014. – 416 с.
19. Кулик О.Г. Злочинність в Україні на початку XXI століття : [монографія] / О.Г. Кулик. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 272 с.
20. Про внесення змін до Кримінального кодексу України : Закон України від 8 квітня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 867.
21. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до Європейських стандартів : Закон України від 8 квітня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 869.
22. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві : [монографія] / [авт. кол. : В.О. Туляков, Г.П. Пімонов, Н.І. Мітрицян та ін.] ; за заг. ред. В.О. Тулякова. – О. : Юридична література, 2012. – 424 с.
23. Загальна характеристика Державної пенітенціарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua>.
24. Про Кабінет Міністрів України від 27.02.2014 №794-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/794-18>.
25. Конституція України : зі змінами. – Х. : Право, 2012. – 64 с.
26. Рішення конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25.01. 2012 р. № 3-рп/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12>.
27. Барабанов Н.П. Организация деятельности исправительных учреждений по предупреждению и пресечению массовых беспорядков, захватов заложников, побегов : [монография] / Н.П. Барабанов. – Рязань : Академия права и управления Минюста России, 2003. – 363 с.
28. Кримінально-виконавче право: Словник : [навчю посіб.] / [упоряд.: Р.В. Алієв, С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, В.Г. Хашев] ; за заг. ред. Т.А. Денисової. – Запоріжжя: «Интер-М», 2014. – 293 с.

УДК 343.37

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОТИДІІ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN COMBATING THE SHADOW ECONOMY: PROBLEMS AND THE WAYS OF THEIR SOLUTION

Маслій І.В.,

*здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Статтю присвячено аналізу проблемних питань використання інформаційних технологій у протидії тіньовій економіці. Доведено доцільність врахування при розробці пропозицій щодо вдосконалення протидії тіньовій економіці перспективного характеру інформатизації діяльності правоохоронних органів та органів державного фінансового контролю щодо протидії, реалізація якого може відбуватись на декількох рівнях: міжнародному, загальнодержавному і відомчому.

Ключові слова: тіньова економіка, протидія, інформаційні технології, рівні протидії.

Статья посвящена анализу проблемных вопросов использования информационных технологий в противодействие теневой экономике. Доказана целесообразность учёта при разработке предложений по совершенствованию противодействия теневой экономике перспективного характера информатизации деятельности правоохранительных органов и органов государственного финансового контроля при противодействии, реализация которого может происходить по таким направлениям: международному, общегосударственному и ведомственному.

Ключевые слова: теневая экономика, противодействие, информационные технологии, уровни противодействия.

The article is devoted to the analysis of problematic issues of using information technologies in combating the shadow economy. There proved the expediency of taking into account during working out the proposals on the improvement of combating the shadow economy of prospective nature of informatization of law enforcement bodies and bodies of the state financial control activity concerning counteraction, the implementation of which can occur on several levels: international, national and departmental.

Key words: shadow economy, countering, information technology, level of counteraction.

Постановка проблеми. Інформатизація фінансово-економічної сфери суспільної діяльності об'єктивно відповідає тенденціям глобалізації інформаційного простору і дозволяє оперативну, ефективно, із мінімальними витратами часу, людського ресурсу вирішувати питання, пов'язані із провадженням господарської діяльності, банківських, страхових та інших операцій із фінансовими ресурсами, які не обмежуються тільки територією України.

Інформатизація стосується не тільки діяльності у сфері офіційної економіки. Сучасна діяльність суб'єктів тіньової економічної діяльності часто пов'язана із запровадженням нових способів ухилення від сплати податків, мінімізації податкових зобов'язань, створення фіктивних підприємств, організаціїю так званих «податкових ям». За таких умов інформаційно-аналітичні технології, які застосовуються фіскальними, контролюючими та правоохоронними органами, набувають особливого значення в діяльності, спрямованої на виявлення фактів порушення чинного законодавства, визначення способів і засобів протидії злочинності у сфері фінансово-господарської діяльності, набуття доказів з метою гарантування законності при притягненні винних до відповідальності. Використання інформаційно-аналітичних технологій значно спрощує та пришвидшує процес виявлення фактів ухилення від сплати податків, незаконного формування податкового кредиту, легалізації тіньових доходів, одержаних злочинним шляхом, дозволяє попередити такі факти.

Стан дослідження. Звернення до наукових напрацювань вчених дозволяє зазначити про те, що проблема використання інформаційних технологій у протидії тіньовій економіці є перспективним напрямком наукового пошуку і в сучасних дослідженнях представлена недостатньо. Наукове підґрунтя складають роботи І.В. Арістової, К.І. Белякова, В.В. Бірюкова, Р.А. Каложного, Б.А. Кормича, Є.Д. Лук'янчикова, А.А. Музики, П.І. Орлова, О.П. Снігерьова, В.С. Цимбалюка, О.Г. Фролової, О.Н. Ярмиша та інших. Серед наукових робіт доцільно звернути увагу на дослідження О.М. Розума, присвячене проблемі використання інформаційних технологій у протидії незаконному формуванню податкового кредиту [1].

Виклад основного матеріалу. Звернення до приписів чинного законодавства щодо інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів протидії тіньовій економіці та її злочинним проявам дозволяє виділити два основні напрямки інформаційного забезпечення: внутрішній (самозабезпечення інформацією) та зовнішній. Внутрішній напрямок – органу надається право за власною ініціативою, за рахунок власних

сил і засобів збирати, аналізувати, зберігати інформацію про визначене коло об'єктів, суб'єктів, подій та явищ. Зазначена діяльність може бути основним завданням або факультативним, яке забезпечує виконання основних завдань, покладених на конкретного суб'єкта. Зовнішній – обов'язок суб'єкта у визначених законом випадках надавати інформацію про конкретні факти, події, явища, об'єкти або суб'єктів, яка стала відома йому при виконанні власних повноважень на адресу конкретних органів. Виконання зазначеного обов'язку може бути забезпечено встановленням відповідальності за його невиконання. Разом з тим у діяльності більшості суб'єктів протидії обидва напрями інформаційного забезпечення тісно взаємопов'язані.

Виходячи з повноважень Міністерства доходів і зборів України, воно виступає як один з основних суб'єктів протидії тіньовій економіці та її злочинним проявам. Відповідно ст. 71 Податкового кодексу України [2], інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності податкової служби України являє комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання органами державної податкової служби покладених на них функцій та завдань.

Інформаційно-аналітичне забезпечення органів Міністерства доходів і зборів України складається з інформації, що надійшла від: а) платників податків та податкових агентів, зокрема інформація, що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, первинних документах, які ведуться в електронному вигляді, реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, інших документах, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів; б) органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національного банку України (зокрема – про об'єкти оподаткування, що надаються або реєструються такими органами; про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків; про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності); в) банків, інших фінансових установ – інформація про наявність та рух коштів на рахунках платника податків; г) від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів; д) від підрозділів податкової служби та митних органів – за результатами податкового контролю; е) інша інформація, надана в установленому законом порядку. Сукупність цієї інформації становить основу для формування основного масиву баз даних у системі інформаційних ресурсів.

У сфері протидії відмиванню доходів широким обсягом повноважень щодо реалізації інформаційної функції наділена Державна служба фінансового

моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг). Її повноваження стосуються збору, обробки, аналізу та обліку інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу; створення та забезпечення функціонування Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму [3]; налагодження співробітництва, взаємодії та інформаційного обміну з органами державної влади, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями в зазначеній сфері; одержання від правоохоронних органів інформації про стан розслідування кримінальних справ за направленими матеріалами, їх узагальнення.

Відповідно до Порядку надання та розгляду узагальнених матеріалів, затвердженому наказом Державного комітету фінансового моніторингу України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України від 28 листопада 2006 року № 240/718/1158/755 [4], до МВС України, СБУ, податкової служби передаються такі відомості: а) розширений опис суті операції, яка може бути пов'язана з відмиванням доходів, з відображенням взаємовідносин та зв'язків між особами, обставинами їх здійснення та суми, на яку проведено фінансову операцію; б) код банку (МФО – ВІС), найменування банку та номери рахунків, через які здійснювалася фінансова операція; в) розширена інформація щодо ідентифікації основних суб'єктів господарювання, задіяних у здійсненні фінансової операції, що може бути пов'язана з відмиванням доходів; г) інформація, одержана від правоохоронних та інших державних органів; д) інформація, одержана від підрозділів фінансових розвідок інших держав (за наявності дозволу на передачу такої інформації до правоохоронних органів); е) інформація, одержана від регіональних відділів Держфінмоніторингу; ж) відомості, одержані з відкритих джерел (засобів масової інформації тощо); з) мотивований висновок, що фінансові операції можуть здійснюватися з метою відмивання доходів і зазначенням їх загальної суми; к) інформація про раніше передані матеріали, пов'язані з цим матеріалом, та стан їх розгляду.

У зв'язку з наданням узагальнених матеріалів до правоохоронних органів виникають питання, які потребують вирішення. Вказане стосується необхідності уточнення в чинному законодавстві терміну «узагальнені матеріали», а також строків аналізу підрозділами Держфінмоніторингу інформації про фінансові операції.

Міжвідомча робоча група з дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, відповідно до основних своїх завдань, щокварталу інформує Кабінет Міністрів України за результатами проведеної роботи та сприяє обміну інформацією між державними органами, задіяними в боротьбі з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, з метою забезпечення функціонування Єдиної державної інформаційної системи.

У межах внутрішнього напрямку інформаційного забезпечення у сфері протидії відмиванню доходів, підрозділами органів внутрішніх справ формуються такі основні обліки: 1) підрозділи Департаментом інформаційних технологій МВС формують єдину інтегровану інформаційно-аналітичну систему; 2) Служба по боротьбі з економічною злочинністю веде облік інформації щодо осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, які займаються незаконними валютними операціями, фальшивомонетництвом тощо; способи скоєння розкрадань, злочинів у валютній та кредитно-фінансовій сферах; об'єктів господарської діяльності, які потребують оперативного нагляду; 3) підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю – автоматизована інформаційна система «Скорпіон» [5]. Слідчі та оперативні підрозділи накопичують, узагальнюють інформацію економічного характеру.

Законами України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [6] та Податковим кодексом України встановлено обов'язок органів контролю за дотриманням податкового законодавства: негайно повідомляти спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю про виявлені порушення законодавства про податки і платежі в бюджет; негайно повідомляти спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю про всі випадки перереєстрації підприємства у зв'язку із зміною його власника; при виявленні фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляти матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю; передавати відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції.

Внутрішній напрямок інформаційного забезпечення у сфері протидії відмиванню доходів більш глибоко розвинений у структурі Міністерства доходів і зборів України. З метою забезпечення виконання власних завдань податкові органи здійснюють збір інформації про сумнівні та значні фінансово-майнові операції в межах створеного у 2001 році Банку даних про сумнівні фінансові операції [7]. Останній представляє собою сукупність відомостей та інформаційних баз даних щодо фінансових операцій, які проводяться суб'єктами підприємницької діяльності та фізичними особами і відповідають критеріям сумнівних. Метою його створення є здійснення комплексного аналізу відомостей щодо знаходження доходів у нелегальному обігу, виявлення тенденцій і механізмів, які використовуються в процесах легалізації злочинних доходів та розробки заходів протидії таким проявам.

Крім того, правоохоронні органи можуть отримати від підрозділів Держкомзему України відомості про зміст документів, що підтверджують (посвідчують) правочини щодо земельних ділянок, узагальнені відомості про речові права окремої особи на них, а також витяги з Державного реєстру прав, що містять

відомості про встановлення, зміну чи припинення речових прав на нерухоме майно [8].

В межах реалізації своєї компетенції, правоохоронні органи України мають право звернутись до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю, для отримання інформації щодо прав на забудову конкретної земельної ділянки конкретною особою, проектною документації з метою визначення приблизної вартості спорудження об'єкта.

Слід зазначити, що чинне законодавство у сфері реєстрації прав на нерухоме майно зазнало принципових змін у зв'язку із ліквідацією Державних бюро технічної інвентаризації та покладанням повноважень щодо здійснення реєстраційної функції на органи Державної реєстраційної служби України та реєстрації права власності на «вторинну» нерухомість – на нотаріусів [9; 10]. Такі зміни набули чинності з 1 січня 2013 року.

Практика застосування новітнього законодавства в цій сфері показала наявність чисельних прогалин і колізій – починаючи з неузгодженостей процедур нотаріального посвідчення та діяльності Державної реєстраційної служби України, виникненням проблем із реєстрацією правочинів, вчинених до 1 січня 2013 року, але не зареєстрованих (наприклад, при укладанні угод із землею); неузгодженими і складними є процедури зняття заборони на відчуження майна.

Зрозуміло, наявність таких проблем створює умови для підвищення рівня криміногенності у сфері операцій з нерухомістю, із землею. Частково ці проблеми органи виконавчої влади намагаються вирішити шляхом підзаконної нормотворчості. Зокрема – 2 квітня 2013 року набув чинності наказ Міністерства юстиції України №607/5 «Про заходи щодо взаємодії органів державної реєстрації прав та їх посадових осіб» [11], яким визначено процедуру взаємодії системи органів державної реєстрації прав та державних реєстраторів прав на нерухоме майно органів державної реєстрації прав під час проведення державної реєстрації права власності та/або речових прав на нерухоме майно.

Новелізація законодавства у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно обумовила необхідність суттєвого вдосконалення норм щодо інформаційної взаємодії не тільки суб'єктів правовідносин у сфері державної реєстрації, але й правоохоронних органів, органів державного контролю з метою протидії вчиненню шахрайств, злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) коштів, отриманих злочинним шляхом через операції з цільними майновими комплексами, землею, іншим нерухомим майном.

Стосовно інформаційного забезпечення протидії тіншовій економіці шляхом попередження та припинення фактів незаконного формування податкового кредиту слід вказати наступне. Відповідні процедури інколи виходять за межі України і набувають міжнародний характер. Відомості, пов'язані із контролем руху грошових потоків, товарно-матеріальних цінностей, за здійсненням господарських операцій, сплаченими податками знаходяться в різних державних установах, суб'єктів господарської діяльності,

окремих підприємств. Саме тому виникає необхідність побудови інформаційної системи взаємодії між різними державними установами, уповноваженими щодо здійснення контролю у сфері фінансово-господарської діяльності, налагодження оперативного обміну інформацією між суб'єктами підприємницької діяльності та контролюючими органами.

Приклад із інформатизацією процедур формування податкового кредиту, контролем законності цих процедур обрано не випадково. На думку деяких дослідників (О.М. Розума), сума незаконно сформованого податкового кредиту з податку на додану вартість може розглядатися в якості індексу «тінзації» економіки, такі індекси в розрізі регіонів можуть бути використані для утворення карти «тінзації» економіки регіонів України. Незаконне формування податкового кредиту з податку на додану вартість є технологією фінансового шахрайства, яка характеризується сукупністю різних правопорушень (розкрадання, контрабанда, фіктивне підприємництво, службові зловживання, підробка документів, тощо). Дослідник обґрунтовує потребу в створенні міжнародної автоматизованої бази даних щодо найбільш резонансних фактів, схем та способів вчинення фінансових злочинів у міжнародному просторі, а також відомостей про осіб, причетних до цих правопорушень. Такий інформаційний масив, підкреслює О.М. Розум, дозволить фіксувати міграційне пересування шахраїв та володіти іншими даними, доступ до яких є надзвичайно важливим при здійсненні фінансових (податкових) розслідувань [1, с. 6].

Звернення до досвіду функціонування автоматизованих систем фіскальних органів дозволяє зазначити про використання ними методик «непрямого» аналізу результатів діяльності суб'єктів господарювання та їх співставлення з метою попередження фактів незаконного формування податкового кредиту. Такий аналіз здійснюється шляхом проведення перевірок на підставах і в порядку, передбаченому Податковим кодексом України. Крім цієї системи для запобігання схем мінімізації податкових зобов'язань в «он-лайн» режимі було запроваджено Єдиний реєстр податкових накладних. Його використання, особливо в режимі реального часу, дозволяє оперативно попереджати формування схемного податкового кредиту.

Висновки. Проведений аналіз довів достатню розгалуженість законодавства, яке регулює інформаційні відносини у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. При цьому вкрай складною є ситуація, пов'язана із зміною порядку реєстрації прав на нерухоме майно, що визначає необхідність не тільки пошуків шляхів вдосконалення матеріальних норм, але й організації інформаційної взаємодії між правоохоронними органами, органами державного фінансового контролю.

При розробці пропозицій щодо вдосконалення протидії тіншовій економіці та її злочинним проявам слід врахувати, що інформатизація діяльності правоохоронних органів та органів державного фінансового контролю виступає як перспективний напрямок

протидії, реалізація якого може відбуватись на декількох рівнях: міжнародному, загальнодержавному і відомчому. На міжнародному рівні перспективним є використання можливостей Національного центрального бюро Інтерполу у сфері протидії злочинності у фінансово-економічній сфері, фінансово-економічній організованій злочинності. Слід у цьому зв'язку вказати про спільний наказ Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Держкомкордону України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України від 9 січня 1997 р. № 3/1/2/5/2/2 «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні в попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» [12]. Інструкція була прийнята ще в 1997 році і на сьогодні потребує оновлення, враховуючи системне оновлення кримінального законодавства – прийняття Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України. Кримінальним кодексом України були введені нові

склади злочинів у фінансово-економічній сфері, актуальним є питання про виділення фінансово-економічної організованої злочинності, посилення протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Саме тому виникає необхідність при розробці нової Інструкції врахувати законодавчі новели, специфіку сучасної протидії злочинності, що полягає в стислих строках обміну необхідною інформацією, розширеного переліку відомостей, необхідних для такого обміну. Наступним виступає загальнодержавний рівень протидії тіньовій економіці, її злочинним проявам. На цьому рівні протидії пріоритет має бути наданий організаційним питанням, а саме – організації інформаційної взаємодії між правоохоронними органами, органами державного фінансового контролю, суб'єктами господарської діяльності, фінансовими установами. При цьому проблеми вдосконалення такої взаємодії стосуються переважно формування інформаційних систем різного рівня в межах правоохоронних органів, органів державного фінансового контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розум О.М. Організаційно-правові засади використання інформаційних технологій у протидії незаконному формуванню податкового кредиту в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.М. Розум / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2013. – 21 с.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.
3. Положення про Єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1896 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51 (частина 1). – Ст. 2674
4. Порядок надання та розгляду узагальнених матеріалів: затверджено наказом Державного комітету фінансового моніторингу України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України від 28 листопада 2006 року № 240/718/1158/755 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 51. – Ст. 3447.
5. Фролова О. Проблеми реформування інформаційно-методологічного забезпечення управління // Право України. – 2004. – № 12. – С. 87–91.
6. Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35 (31.08.93). – Ст. 358.
7. Шаргородська Н. В. Об'єктивні ознаки складів злочинів у банківській системі [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Н.В. Шаргородська. – Акад. адвокатури України. – К., 2012. – 19 с.
8. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.
9. Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 401/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10 (18.04.2011). – Ст. 554.
10. Про затвердження Порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень і Порядку надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно: постанова Кабінету Міністрів України від 22.06.2011 №703 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51 (15.07.2011). – Ст. 2035.
11. Про заходи щодо взаємодії органів державної реєстрації прав та їх посадових осіб : наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2013 № 607/5 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 26 (12.04.2013). – Ст. 912.
12. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2 Державної податкової адміністрації України, Державної митної служби України, Держкомкордону України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України // Офіційний вісник України. – 1997. – № 9. – 77 с.